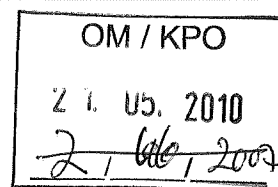

VALTAKUNNANSYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

19.5.2010

1 (4)

MURTOVAARAN
Dnro 30/61/10

Oikeusministeriö
Kriminaalipoliittinen osasto

12/09/2008

Lausuntopyyntö 30.3.2010 dnro OM 2/66/2007

Sakon muuntorangaistusjärjestelmän kehittäminen (Työryhmämietintö 2009:21)

Lausuntonaan Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää seuraavaa.

Työryhmä on selvittänyt sakon muuntorangaistuksen kokonaisuudistusta. Muuntorangaistuksesta ei voida kokonaan luopua vaarantamatta sakkorangaistuksen uskottavuutta. Sen vuoksi tavoitteena on ollut muuntorangaistuksen käytön vähentäminen rajaamalla se tapauksiin, joissa maksamatta jättäminen on tahallista ja tarkoituksellista tai joissa aidosti maksukyvyttömän rikokset osoittavat ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Lisäksi tavoitteena on ollut menettelyn yksinkertaistaminen ja viranomaisien asiakirjaliikenteen toteuttaminen sähköisesti. Kaikki nämä tavoitteet ovat kannatettavia.

1 Aluksi

Ehdotettu järjestelmä on monimutkainen ja joissakin kohdin jopa vaikeaselkoinen. Vastaavat tavoitteet voitaisiin saavuttaa myös lisäämällä näpistykseen ja muiden vastaavien privilegioitujen tekemuotojen rangaistusasteikkoihin mahdollisuus vankeusrangaistuksen määräämiseen. Tällainen järjestelmä olisi huomattavasti selkeämpi ja rikokseen syyllistyvien kannalta ennustettavampi.

Riittävänä voisi pitää esimerkiksi mahdollisuutta tuomita toistuvasti näpistykseen syyllistynyt henkilö enintään kuuden kuukauden pituiseen vankeusrangaistukseen. Tällöin ei tarvittaisi ehdotettuja monimutkaisia ja vaikeaselkoisia säännöksiä sakonmuunnosta tilanteissa, joissa näpistelijä on menettelyllään osoittanut ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Tapauksesta suoritettaisiin esitutkinta ja syyttäjä nostaisi syytteen, jos edellytykset sille täyttyvät. Näpistelijä tuomittaisiin lyhyeen vapaudenmenetykseen, jos tuomioistuimien katsoisi sen riittäväksi ja kohtuulliseksi seuraamukseksi.

Toisaalta kuuden kuukauden vankeusuhka mahdollistaisi edelleen rangaistusmääräysmenettelyn soveltamisen, joten tilanteissa, joihin ei liittyisi piittaamattomuutta, näpistelijälle voitaisiin nykykäytännön mukaan määrätä sakko tuomioistuimen ulkopuolella.

Työryhmä ei ole pohtinut tällaista vaihtoehtoa. Jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin myös tätä vaihtoehtoa arvioida avoimesti ja ennakkoluulotto-

19.5.2010

Dnro 30/61/10

masti. Itse mietinnöstä Valtakunnansyyttäjänvirasto toteaa seuraavaa.

2 Sakon muuntamisen edellytykset

Mietintö sisältää kaksi ehdotonta muuntokieltoa. Muuntokelvottomia olisivat enintään 20 päiväsakon suuruiset sakot ja alle 18-vuotiaan tekemistä rikoksista tuomitut sakot. Ensimmäinen linjaus on yhdenmukainen lakia sakon ja rikesakon määrittämisestä koskevan hallituksen esityksen (HE 94/2009 vp) kanssa. Lakiesityksen mukaan poliisin antamalla sakkomääräyksellä voitaisiin määrätä seuraamukseksi enintään 20 päiväsakon suuruinen sakkorangaistus tietyistä laissa luetelluista rikkomuksista. Jälkimmäinen linjaus on yhdenmukainen rikoslain 6 luvun 9 §:n kanssa. Lain mukaan alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta ei saa tuomita ehdottomaan vankeuteen, elleivät painavat syyt sitä vaadi.

Muuntokieltojen osalta Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole huomauttamista.

Mietinnön sisältämän rikoslakiesityksen 2a luvun 4 §:n 1 momentin kolmannen virkkeen mukaan varattomankin henkilön sakko voitaisiin muuntaa vankeudeksi, jos rikosten laatu ja lukumäärä osoittavat ilmeistä piittaamattomuutta lain kielloista ja käskyistä. Muuntorangaistus voitaisiin määrätä, jos sakotettu on lyhyen ajan sisällä toistuvasti syyllistynyt lukuisiin samankaltaisiin rikoksiin.

Epäselväksi jää, tarkoitetaanko lyhyellä ajalla samaa kuin 3 momentissa mainittu yksi vuosi ja toistuvuudella neljättä kertaa. Myös samankaltaisuuden käsite on epämääräinen. Onko kyseessä vain sama rikosnime vai myös sen eri törkeystasot? Ovatko petos ja kavallus samankaltaisia rikoksia?

Saman pykälän 3 momentin mukaan rangaistusmääräysmenettelyssä annettu sakko voidaan muuntaa vain, jos se on neljäs henkilölle vuoden sisällä saman rangaistussäännöksen rikkomisesta annettu yli 20 päiväsakon suuruinen sakko. Mietinnön perustelujen mukaan samalla rangaistussäännöksellä tarkoitettaisiin samaa rikosnimikettä.

Muuntomahdollisuuden palauttaminen osaan rangaistusmääräyssakkoista on yhdenvertaisuuden kannalta ja prosessitaloudellisesti hyvä asia. Muuntomahdollisuuden poistamisen seurauksena osa asianomistajista ei enää ole antanut suostumustaan rangaistusmääräysmenettelyn käyttämiseen.

Sen sijaan saman rangaistussäännöksen käsite on liian epämääräinen. Liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja liikennerikkomus pitävät sisällään monia erilaisia tekoja, joista annetaan yli 20 päiväsakkoa. Kumpi ratkaisee, blankorangaistussäännös vai sen sisältämä teko?

19.5.2010

Dnro 30/61/10

Myös mietinnössä selostettu laskentamalli on sekava. Sen mukaan muunto nollaa tilanteen ja uusi muuntomahdollisuus edellyttäisi taas kolmea vuoden sisällä tehtyä samaa tekoa. Tätä ei kuitenkaan todeta itse laissa. Tuloksena olisi työläitä soveltamistilanteita kuten Helsingin kärjätuomari Wilhelm Norrman on eriävässä mielipiteessään esittänyt.

Valtakunnansyyttäjänvirasto esittääkin, että noista asioista säädettäisiin yksiselitteisemmin ja yksityiskohtaisemmin.

3 Muuntomenettely

Mietinnössä ehdotetaan nykyisen erillisen muuntomenettelyn säilyttämistä, mutta kevennettynä. Pääsääntöisesti Oikeusrekisterikeskus laittaisi muuntorangaistusasian vireille tuomioistuimessa eikä syyttäjän tarvitsisi olla läsnä istunnossa, ellei siihen olisi tarvetta. Mietinnön mukaan tämä vähentäisi syyttäjien muuntorangaistusasioihin käyttämää työmäärää huomattavasti.

Syyttäjä vastaisi kuitenkin edelleen valtion puhevallan käyttämisestä muuntorangaistusoikeudenkäynnissä ja hänen osallistumisensa voisi olla tarpeellista esim. todistelun vuoksi. Tällöin syyttäjä voisi osallistua joko omasta aloitteestaan tai tuomioistuimen kutsusta. Syyttäjän vastuulle kuuluisi myös muutoksenhakupuhutinta, jos sellaiseen on tarvetta.

Nämä yksinomaan mietinnön perusteluissa mainitut seikat jättävät epäselväksi, mitä valtion puhevallan käyttäminen muuntomenettelyssä todella tarkoittaa. Tilannetta voi verrata nykyiseen rikesakkoasioiden käsittelyyn kärjäoikeudessa, jossa syyttäjän rooli ja sen ulottuvuudet vaihtelevat runsaasti eri syyttäjänvirastoissa. Sakon täytäntöönpanolakiesityksen 30 §:ssä säädetty lause, että muuntorangaistusasioita voidaan ratkaista ilman syyttäjän läsnäoloa, ei ole riittävä. Esitetystä muodossaan pykälä ei suinkaan vähentäisi syyttäjien työmäärää, vaan saattaisi jopa lisätä sitä, kun sitä tulkittaisiin eri lailla eri syyttäjänvirastoissa ja eri kärjäoikeuksissa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää, että pykälässä tulisi yksityiskohtaisemmin säätää, minkälaisissa tilanteissa syyttäjän läsnäoloa edellytetään ja mitä valtion puhevallan käyttäminen muuntomenettelyssä tarkoittaa.

Valtakunnansyyttäjänvirasto esittää myös, että oikeusministeriö pohtisi uudelleen mietinnössä esitettyä toista vaihtoehtoa, jossa tuomioistuin tuomitsisi samalla kertaa sakon ja enimmäismuuntorangaistuksen. Mietinnössä kerrottujen perustuslakiin liittyvien ongelmien poistamiseksi tulisi miettiä muita mahdollisuuksia kuin erillisen muuntomenettelyn säilyttäminen.

Muut tavoitteet jäivät alustaviksi, koska oikeusministeriö on asettanut

VALTAKUNNANSYTTÄJÄNVIRASTO

Lausunto

4 (4)

19.5.2010

Dnro 30/61/10

toimikunnan selvittämään yhdyskuntaseuraamusten kokonaisuudistusta. Valtakunnansyyttäjänvirastolla ei ole näiltä osin huomauttamista.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä

Jorma Kalske

Neuvotteleva virkamies

Virpi Valkanen